

UNA ESCOLA PER A TOTHOM. ESTRATÈGIES D'INTERVENCIÓ I AVALUACIÓ

LA DIVERSITAT COM A RECURS

Els dies 16, 17 i 18 d'octubre, l'Auditori Narcís Jubany va ser l'escenari del Congrés Internacional "Una escola per a tothom. Estratègies d'intervenció i avaluació", organitzat per la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna i la Federació Catalana Pro Persones amb Retard Mental (APPS). Hi van intervenir diferents professionals implicats en l'escola inclusiva que desenvolupen la seva tasca en escoles ordinàries i centres d'educació especial.

Mel Ainscow, professor de la Manchester University, va inaugurar el Congrés amb una conferència en la qual afirmava que la inclusió és una orientació de la societat i no únicament de l'escola: "Hem de parlar de societats inclusives amb polítiques i governs compromesos". En la segona part de la intervenció explicava que l'estratègia més poderosa de l'escola inclusiva és el convenciment que tothom pot aprendre dels altres: "Els nens aprenen dels nens, també els mestres apre-

nen d'altres mestres i dels infants". Amb aquestes paraules introduïa un tema àmpliament tractat en les conferències de la segona i tercera jornada del Congrés, dedicades a propostes metodològiques que fan possible la inclusió en diferents contextos.

Ainscow va cloure la seva intervenció amb una referència al paper de l'escola d'educació especial en el procés d'inclusió. Va dir als més de dos-cents cinquanta assistents, entre els quals es trobaven molts mestres d'escoles especials, que l'escola d'educació especial aporta a la inclusió la seva tradició de treball en equip, de cooperació i creativitat per trobar solucions per a l'aprenentatge dels infants "difícils d'ensenyar".

Durant la segona jornada del Congrés, Liliana Tolchinsky, de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona exposava les condicions perquè es produeixi el treball cooperatiu dins i fora de l'aula, amb l'objectiu que tots els alumnes aprenguin més. Destacava la necessitat que els alumnes

siguin autònoms i gestors del seu propi procés d'aprenentatge, que diversifiquin les formes de comunicació i els interlocutors, que amplïin i actualitzin la seva informació i es puguin implicar en projectes i activitats amb diferents nivells de participació. L'experiència de tutoria entre iguals presentada per David Duran, professor de la Universitat Autònoma de Barcelona, és un exemple de treball cooperatiu que permet que un alumne aprengui ensenyant al seu company. És una estratègia que confereix valor pedagògic a la diferència i té en compte la diversitat, no com a obstacle, sinó com a font de recursos.

Michael Wehmeyer, de la Universitat de Kansas, explicava en videoconferència la necessitat d'incorporar les noves tecnologies a l'educació per tal de facilitar l'accés de tots els alumnes als continguts del currículum ordinari. Garantir l'accés al currículum ordinari i fomentar l'autogestió de l'aprenentatge són les principals característiques del disseny universal de l'aprenentatge, un principi que pretén donar resposta als reptes que planteja l'actual escola inclusiva, la que Wehmeyer anomena "tercera generació de pràctiques inclusives". El disseny universal de l'aprenentatge proposa l'ampliació i flexibilització del currículum ordinari per tal que incorpori diferents formes de presentació i representació de continguts i diversifiqui les tasques que poden realitzar els alumnes com a resposta a les demandes del mestre. Aquest plantejament és plenament coincident amb l'aplicació del mètode d'ensenyament multinivell presentat per Julie Stone, consultora d'educació inclusiva a New Brunswick. Aquest mètode estableix

quatre passos que inclouen també la necessitat de determinar quina serà, en cada cas, la forma amb què el mestre presentarà els continguts i en què consistiran la pràctica de l'alumne i el sistema d'avaluació.

En la tercera i última jornada del Congrés, Paul Clarke descrivia el disseny IQEA (Improving Quality Education for All), del qual és director, com un plantejament per a la millora de la qualitat de l'ensenyament per a tothom. El programa IQEA planifica la seva activitat a partir del compromís de les escoles en un procés de formació de dos anys. Anima l'escola a crear un grup de millora escolar (SIG) que representa tots els nivells de l'organigrama escolar i lidera els processos de canvi que ha de generar el programa. Els components del SIG cursen tots sis mòduls del programa IQEA, que responen a les àrees temàtiques següents: la valoració de la qualitat de l'aprenentatge de l'escola; l'establiment de prioritats d'actuació; la decisió de les accions que han de reflectir les prioritats; l'anàlisi de les pràctiques que generen canvi; les condicions de gestió que requereix el canvi, i la valoració dels efectes a llarg termini de les actuacions.

Amb el mateix objectiu que IQEA, el Projecte d'escolarització efectiva/inclusiva de la comarca d'Osona, elaborat conjuntament per l'escola Estel de Vic i l'EAP i la inspecció de la zona, preveu treballar durant el curs 2003-2004 amb una quinzena d'escoles d'Osona i algunes de Barcelona. L'escola d'educació especial l'Estel assumeix la funció de centre de recursos per a l'educació inclusiva i destina tres professionals a

aquest projecte, que es concreta en l'anàlisi de les condicions per a la millora de l'escola, l'establiment de prioritats de canvi i la definició del trajecte de millora. Un exemple, presentat per Josep Font, de la Universitat de Vic, és el projecte de prevenció de les dificultats de lectura que algunes escoles han prioritzat com a actuació que promou la millora de la qualitat de l'aprenentatge a nivell de l'aula.

Els tallers presentats durant la segona i tercera jornada del Congrés han constituït un marc per al diàleg sobre altres experiències inclusives de contextos educatius propers.

Així, hi hem pogut veure:

- Col·laboració i treball conjunt, amb un plantejament plenament inclusiu, entre centres ordinaris (primària i secundària) i centres d'educació especial per a la incorporació de nens amb greus discapacitats a l'escola ordinària a temps complet, en l'aula que per edat els pertoca i amb el suport de diferents especialistes de l'escola d'educació especial.

- Escolarització compartida entre un centre ordinari i un centre d'educació especial, amb la qual es pretén que els alumnes s'eduquin en els entorns menys restrictius possible i així poder portar a la pràctica models educatius adaptats a les necessitats, les característiques i els interessos de cada alumne i on és necessària la participació dels pares i professionals de tots dos centres, ja que és una responsabilitat compartida i que requereix un treball conjunt, interprofessional.

- Treballs conjunts entre professionals dels centres educatius i professionals de les universitats que han analitzat el paper dels mestres de suport i han comportat canvis importants en la pràctica diària d'aquests mestres a les escoles. Amb la proposta d'un model de suport generalitzat adreçat al conjunt de l'escola que treballa quotidianament amb els professors-tutors per compartir i cercar conjuntament alternatives educatives que permetin diversificar i adaptar el currículum per a tots els alumnes, des d'una perspectiva curricular i contextual, no des de la perspectiva individual-terapèutica-compensadora. Sempre tenint com a referència el conjunt del grup-classe i l'escola i fugint així de pràctiques educatives segregatives i marginadores aplicades als alumnes amb NEE.

El que sí que ha quedat clar després de totes les jornades ha estat que l'opció per una escola inclusiva requereix que els professionals disposin d'instruments que els puguin facilitar l'atenció a la diversitat de necessitats que presenten els alumnes i que els permetin oferir-los situacions enriquidores i al més "ordinàries" possible.

Tal com es va parlar a la taula rodona, on van participar representants de diferents països i comunitats, és imprescindible la inclusió als centres ordinaris per avançar cap a una societat més acollidora i respectuosa amb la diversitat; però, alhora, ens trobem amb la contradicció que els centres ordinaris presenten serioses dificultats per anar produint canvis de cultura, d'organització i de funcionament escolar.

Estem davant d'un sistema educatiu —tal com ens va dir Gerardo Echeita— que fins al moment està presentant serioses dificultats per promoure l'aprenentatge i la participació de tots els alumnes sense recórrer a l'exclusió d'alguns d'aquests (suports, grups o centres especials).

La solució segurament passaria per una ampliació dels esquemes de col·laboració, suport i ajuda mútua, tant en el si dels centres escolars com dels centres amb els seu entorn i amb altres centres, fent dels conceptes de xarxa, comunitat i interdependència positiva les variables que ens ajudin a enfrontar-nos a la complexitat i les situacions problemàtiques que presenta l'educació pel que fa a l'atenció a la diversitat, i així crear entorns educatius i contextos escolars no excloents.

Carmina Folch i Annabel Fontanet